

İstihdam düşerken işsizlik de düşüyor!

Özcan KADIOĞLU ozcankadioglu@hotmail.com
Koç Üniversitesi-TÜSİAD Ekonomik Araştırma Forumu
(EAF) Üyesi, Dünya Gazetesi Yazarı

Genç nüfusun çalışmaması veya çalışacak alanda iş bulamaması, ülkemiz adına fayda ve kazançların da azalmasına sebep oluyor.

Son dönemde tartışılan önemli konuların başında istihdamda yaşanan düşüşe rağmen işsizlik oranında ortaya çıkan düşüşün nasıl olduğu geliyor. Her yıl ülkemizde genç nüfus arttığı için çalışma çağına giren kişi sayısı da artmaktadır. İş gücü piyasasına her yıl normal şartlarda 750-800 bin kişi girmektedir. İşin ilginç tarafı son dönemde TÜİK kayıtlarına göre bu kişiler iş arayışına da girmemeye başladılar. Bunun sebebi birçok ekonomist ve siyasetçi tarafından sorgulanmaya başlandı. Bu konu, benim son dönemlerde en çok dikkatimi çeken konuların başında geliyor.

Birçok ekonomist gibi aklıma aşağıdaki sorular gelmekte:

Çalışma çağına giren insanlar neden iş arama ihtiyacı hissetmiyorlar?

Bunlar nasıl geçiniyorlar ve bu ne kadar sürdürülebilir olabilir?

Bu sorular toplum tarafından yakından takip ediliyor.

Kısaca işgücü ile ilgili tanımlara bakalım. TÜİK istihdam edilenleri, iş başında olanlar ve iş başında olmayanlar olarak iki ana gruba ayırmaktadır.

İş başında olanlar: Yevmiyeli ücretli, maaşlı, kendi hesabına, işveren ya da ücretsiz aile işçisi olarak referans dönemi içinde en az bir saat bir iktisadi faaliyette bulunan kişilerdir.

İş başında olmayanlar: İş ile bağlantısı devam ettiği halde, referans haftası içinde çeşitli nedenlerle işinin başında olmasa da kendi hesabına ve işverenler istihdamda kabul edilmektedir.

Üniversite yurtları, yetiştirme yurtları (yetimhane), huzurevi, özel nitelikteki hastane, hapisane, kışla vb. yerlerde ikamet edenler dışında kalan nüfusa kurumsal olmayan nüfus olarak tanımlanmaktadır. Toplam nüfus içerisindeki 15 ve daha yukarı yaşta ki nüfustur.

İş gücü: İstihdam edilenler ile işsizlerin oluşturduğu tüm nüfusu kapsar.

İş gücüne katılma oranı: İş gücünün kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfus içindeki oranıdır.

Ücretli ve maaşlı çalışan ve çeşitli nedenlerle referans döneminde işlerinin başında bulunmayan fertler; ancak üç ay içinde işlerinin başına geri döneceklerse veya işten uzak kaldıkları süre zarfında maaş veya ücretlerinin en az yüzde 50 ve daha fazlasını almaya devam ediyorlarsa istihdamda kabul edilmektedir. Bununla birlikte, referans haftası içinde "1 saat" bile çalışmamış olan ücretsiz aile işçileri ve yev-

miyeliler istihdamda kabul edilmemektedir.

Üretici kooperatifi üyeleri, bir iş ya da meslekte bilgi veya beceri kazanmak amacıyla belirli bir menfaat (aynı ya da nakdi gelir, sosyal güvence, yol parası, cep harçlığı vb.) karşılığında çalışan çıraklar ve stajyer öğrenciler de istihdam halinde olanlar kapsamına dahil edilmektedirler.

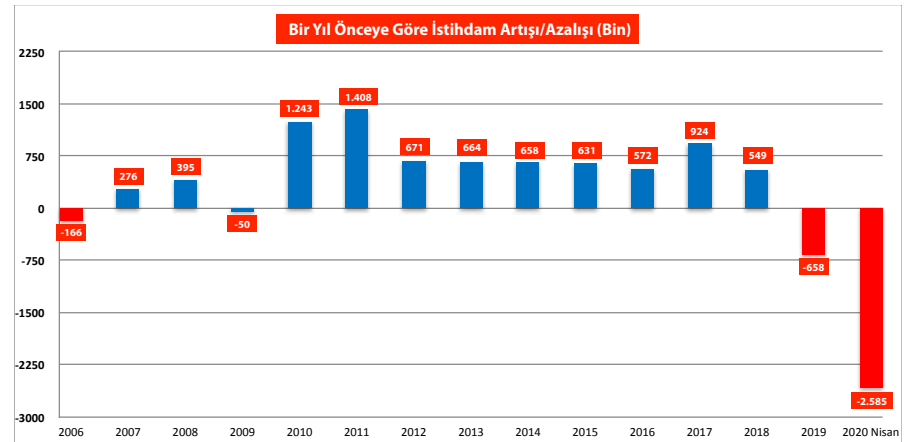
İstihdam oranı: İstihdamın, kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfus içindeki oranıdır.

İşsiz: Referans dönemi içinde istihdam halinde olmayan (Kâr karşılığı, yevmiyeli, ücretli ya da ücretsiz olarak hiç bir işte çalışmamış ve böyle bir iş ile bağlantısı da olmayan) kişilerden iş aramak için son üç ay içinde iş arama kanallarından en az birini kullanmış ve iki hafta içinde işbaşı yapabilecek durumda olan tüm kişiler işsiz nüfusa dâhildirler. Ayrıca, üç ay içinde başlayabileceği bir iş bulmuş ya da kendi işini kurmuş ancak işe başlamak ya da işbaşı yapmak için çeşitli eksikliklerini tamamlamak amacıyla bekleyenler de işsiz nüfus kapsamına dâhildirler.

İşsizlik oranı: İşsiz nüfusun işgücü içindeki oranıdır.

İstihdam; iktisadi açıdan tam, eksik ve aşırı istihdam olarak üç grupta adlandırılır.

Tam istihdam: Kısaca, cari ücret seviyesinde, çalışmak isteyen herkesin iş bulabildiği istihdam seviyesidir. Geniş anlamda tam istihdam, bir ekonomideki tüm üretim faktörlerinin üretime koşulmasını; dar anlam-

Hazırlayan: Özcan KADIOĞLU
Kaynak: TÜİK

	15 + Nüfus	İşgücü	İstihdam	İşsiz	Bir Yıl Önceye Göre Fark				
					15 + Nüfus	İşgücü	İstihdam	İşsiz	İşgücü/15+ Nüfus (%)
Nis.14	56.795.000	28.773.000	26.194.000	2.579.000					
Nis.15	57.679.000	29.459.000	26.638.000	2.821.000	898.000	686.000	444.000	242.000	76
Nis.16	58.558.000	30.462.000	27.638.000	2.824.000	879.000	1.003.000	1.000.000	3.000	114
Nis.17	59.706.000	31.444.000	28.157.000	3.287.000	1.148.000	982.000	519.000	463.000	85,50
Nis.18	60.519.000	32.095.000	29.009.000	3.086.000	813.000	651.000	852.000	-201.000	80
Nis.19	61.261.000	32.401.000	28.199.000	4.202.000	742.000	306.000	-810.000	-1.116.000	41,30
Nis.20	62.320.000	29.388.000	25.614.000	3.775.000	1.059.000	-3.013.000	-2.585.000	-427.000	

da tam istihdam, ekonomide çalışmak istek ve arzusunda olan tüm yetişkin kişilerin, iş bulup çalışmalarını ifade etmektedir.

Eksik istihdam: Bir ekonomide tüm üretim faktörlerinin üretime katılmaması, bir kısmının atıl kalmasını ifade etmektedir. Dar anlamda ele alınırsa eksik istihdam, ekonomide çalışma arzusu olduğu halde işsizlerin (iş bulamayanların) olmasıdır.

Aşırı istihdam: Eksik istihdamın tam tersi halidir. Reel ücretlerin düşük olması sebebiyle emek piyasasında işçi talebinin enflasyonist baskı uyandıracak şekilde genişlediği bir durumdur. Aşırı istihdam, gelişmiş sanayi ülkelerinin karşılaştığı bir dengesizlik durumudur. Ekonomide büyümenin hızlandığı ve emek talebinin emek arzını aştığı dönemlere özgü bir durumdur. Aşırı istihdam durumunda çalışan işgücü, normal çalışma sürelerinden daha fazla çalıştırılmakta ve geniş anlamda ekonomideki bütün üretim faktörleri tam istihdam kapasitesinin üzerinde faaliyet göstermektedir. Bunun da nedeni, ekonomideki aşırı talebin bir kısmını karşılamak, yani toplam arzı artırmaktır.

İşsizlik; açık işsizlik, gizli işsizlik, yapısal işsizlik, friksiyonel işsizlik, iradi işsizlik, gayri iradi işsizlik, konjonktürel işsizlik, mevsimlik işsizlik ve doğal işsizlik olarak dokuz çeşit işsizlik tanımı bulunmakta.

İnsanlar neden iş aramayı bıraktılar?

Şimdi asıl sorumuza gelelim. Son yıl veya aylarda insanlar neden iş aramayı bıraktılar buna cevap bulmaya çalışalım.

Ne oldu; vatanş refaha kavuştu da iş aramaktan vaz mı geçti yani?

Son bir yılda 15 yaş üstü nüfus 1 milyon 59 bin kişi artacak işgücü içerisinde olanlarla beraber çalışmak isteyenlerin sayısındaki 3 milyon 13 bin kişi azalış olacak. Bu nasıl olur?

Hani yıllardır süregelen böyle bir denge mi var diye grafiğe baktığımızda böyle bir durum söz konusu bile olmamaktadır.

Ayrıca tablodaki son altı yıl Nisan ayına baktığımızda böyle bir durum söz konusu değil.

Yine Nisan'dan Nisan'a olmak üzere 2014'te 15 yaş üstü nüfus artışının yüzde 76'sı, 2016'da yüzde 114'ü, 2017'ye yüzde 85'i, 2018'de yüzde 80'i, 2019 yılında ise yüzde 40'ı kadar bir iş gücü artışı var. Bu beş yılın toplamındaki iş gücü artışı/15 yaş üstü nüfus artışı oranı yüzde 79.

Peki, 2020'de ne oldu?

Nüfus çok arttı da çalışmak isteyenlerin oranı bu yüzden mi düşük kaldı; öyle bir durum da yok.

2014-2019 döneminde altı yılın ortalamasında ekim ayları itibarıyla yıllık 15 yaş üstü nüfus artışı 896 bin. Bu yıl Nisan itibarıyla oluşan artış bir milyon 59 bin. Geçmiş yıl ortalamasına göre 163 bin fazla.

Ama bunların hiçbirini iş aramıyor, çalışanlarında yaklaşık 3 milyonu iş bırakmış, işsiz kalmış desek bu dönemde 427 bin kişi işsiz sayısında azalış olmuş.

Ne oldu da nüfus artışı geçmiş yıllarla uyumlu seyrederken son aylarda veya son yılda bu kadar düştü? Bu konunun yetkililer tarafından açıklanması gerekiyor. . .

İş gücü azalmasaydı!

Nisan ayındaki 15 yaş üstü nüfusta bir yıl önceye göre bir milyon 59 bin artış var. 2014-2019 ortalamasına göre nüfus artışının yüzde 79'ı kadar iş gücü artışı var.

Nisan ayında bir milyon 59 bin kişi, 15 yaş üstü nüfus artışının yüzde 79'u kadar iş gücü artışı olsaydı, iş gücünde 837 bin kişilik artış gerçekleşecekti.

Nisan ayında iş gücü 29,4 milyonda kalıyacak ve 30,22 milyona çıkacaktı.

İstihdam ne kadar? 25,6 milyon. Bu durumda işsiz sayısı 4,6 milyona, işsizlik oranı da yüzde 15,2'ye ulaşacaktı.

2019 yılına göre iş gücünden çıkan ve iş aramayan 3 milyon kişi iş gücü piyasasında kalmaya devam etseydi, işsiz sayısı 7,6 milyona çıkacaktı ve işsizlik oranı ise yüzde 24'lere çıkacaktı.

Normal şartlarda 7,6 milyon işsiz ve yüzde 24 işsizlik oranı, TÜİK tarafından izah edilmeyen şekilde işsiz sayısı 3,75 milyon ve işsizlik oranı yüzde 12,8 olarak açıklandı.

Sonuç

Genç nüfusun çalışmaması veya çalışacak alanda iş bulamaması, ülkemiz adına fayda ve kazançların da azalmasına sebep olmaktadır. İstihdamı artırıcı politikalarından biri de lise ve üniversite eğitimi sürecinde uzun dönemli staj programlarının teşvik edilmesidir. Ülkemizde bu uygulama, meslek ile teknik liselerde ve bazı üniversitelerde hayata geçmiş olsa da daha çok zorunluluk olarak görülüp iş hayatına katkı sunacak bir program içeriğinden uzaktır. Özellikle iş hayatına atılmaya en yakın dönemi içeren üniversite eğitiminde bölüme dayalı zorunlu stajlar, daha sonra o alanda istihdam edilebilecek bir koşul sunmalıdır.

İstihdam ile ilgili sıkıntılardan biri de alanlara yönelik mezun sayısının artması ve bunun da o alana yönelik istihdam genişliğini sağlayamamasıdır. Bu sorun bilhassa yeni mezunları etkilemekte ve eksik istihdam dediğimiz geçici işlerde düşük ücretlerle çalışma yolunu açmaktadır.

İşsizliği (mesleksizliği) azaltmanın yolu;

- 1) Mesleki eğitim ihtiyaca göre yapılmalı
- 2) Teknik ve uygulama odaklı eğitim
- 3) İş gücü piyasasında daha fazla kadınlara yer açılmalı
- 4) Üniversite eğitimi kamu da iş bulmaya yönelik olmamalı.